

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Дрозда Олексія Юрійовича на дисертацію Никифорова Андрія Сергійовича на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження є обґрунтованою, оскільки за час незалежності в Україні значно збільшилась кількість корупційних правопорушень, а в останні десятиліття українське суспільство зазнало значних змін, що спричинили сплеск корупції, яка стала на перешкоді демократизації та інтеграції нашої держави у європейський простір. Корупція не лише становить загрозу розвитку держави та стабільності й безпеці суспільства, а й сприяє підриву її демократичних інститутів та цінностей. Поширення корупції має вкрай негативний вплив на формування і діяльність органів державної влади, підриває довіру громадян до них, зводить нанівець принцип верховенства права.

З огляду на зазначене та положення, викладені дисертантом у рукописі дисертації на сторінках 13–14, актуальність теми є обґрунтованою та не викликає сумнівів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Рукопис є ґрунтовним аналізом поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України, виконаним з високим рівнем теоретичної змістовності та методологічної системності.

Дисертантом обрано низку методологічних підходів, з-поміж яких, історичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, функціональний, прогностичний та ін. Загальні логічні прийоми (дедукції, індукції, моделювання) використано для уточнення змісту окремих понять, а також формулювання дефініцій.

Методологічний ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлений тим, що в роботі з позицій методологічного плюралізму обґрунтовано власне бачення удосконалення існуючого поняття неправомірної

вигоди в умовах сучасних соціальних змін та економічних трансформацій, що передбачає виявлення нормативно-правових прогалин, аналіз інституційних та функціональних зв'язків між суб'єктами кримінального судочинства.

Текст дисертації має чітку логіко-структурну побудову, що сприяє легкому сприйняттю складної аналітичної інформації. Серед позитивних аспектів варто також виокремити чіткість викладення матеріалу та ясність формулювань. Використання філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження забезпечили достовірність результатів дослідження. При цьому обґрунтованість отриманих автором наукових результатів також базується на логічній та достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків.

Дисертаційна робота демонструє системний підхід до аналізу нормативних ініціатив та реформ у сфері протидії корупції, відкриває нові перспективи для подальших досліджень окресленої у предметі дослідження проблеми в умовах війни.

Рецензований текст поєднує концептуальну новизну, логічну послідовність і нормативну конкретику. Дослідження демонструє високу академічну якість та потенціал до подальшого розвитку обраної наукової теми. Здійснений науковий аналіз має вагомий потенціал для подальших прикладних розробок правового забезпечення охорони людини, суспільства та держави від корупції.

Робота складається з анотації, вступу, двох розділів, що включають п'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх впровадження; визначено апробацію результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

Структура роботи дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. У першому розділі, в якому йдеться про загальні засади кримінальної відповідальності за злочини, ознакою яких є неправомірна вигода, досліджено стан дослідження поняття неправомірної вигоди у кримінально-правовій

літературі; історію розвитку використання поняття неправомірної вигоди в пам'ятках вітчизняного кримінального законодавства та зарубіжний досвід регламентації кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, ознакою складів яких є неправомірна вигода.

У другому розділі досліджується неправомірна вигода як ознака, передбачена Загальною та Особливою частинами КК України.

Оцінюючи найважливіші здобутки дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів визначається тим, є першим монографічним дослідженням поняття непромірної вигоди за кримінальним правом України.

Найбільш вагомими з теоретико-практичних положень, рекомендацій, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації, є такі:

вперше:

– доведена доцільність використання в антикорупційному законодавстві України словосполучення «неправомірна винагорода» замість «неправомірна вигода», що повністю відповідатиме визначенню його змісту в КК України та Законі України «Про запобігання корупції» – вигодою здебільшого є, що має добрі наслідки в чому небудь, сприятливі умови;

– пропонується внести зміни до Закону України «Про правотворчу діяльність» – зробити обов'язковим залучення фахівців філологів при перекладі міжнародно-правових актів перед їх ратифікацією;

удосконалено:

– положення про те, що поняття неправомірної вигоди в кримінальному праві України досить диференційоване, а його розуміння ускладняється ще також поліфонією його структурних елементів, оскільки на практиці виникає чимало проблемних питань в результаті неправильного застосування положень чинного антикорупційного законодавства і в кращому випадку це призводить до порушення принципу невідворотності кримінальної відповідальності;

дістали подальшого розвитку:

– положення щодо доцільності в новому КК України передбачити словник основних термінів, одним із яких має бути неправомірна вигода саме як **неправомірна винагорода**, оскільки розробники відповідного поняття в проєкті

КК України оперують неправомірною вигодою.

Ознайомлення з науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення та висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний високий рівень наукової новизни.

Дисертація має обґрунтовані й достовірні авторські наукові положення та висновки, які доповнюють наявні позиції науковців або пропонують нові способи розв'язання окресленої у предметі рукопису проблеми.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані:

правотворчості – для вдосконалення законодавства у частині – правотворчості – для подальшого вдосконалення антикорупційного законодавства України;

– правозастосовній діяльності – під час здійснення кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень, ознакою яких є неправомірна вигода;

– науково-дослідній роботі – для подальших теоретичних розробок щодо вдосконалення антикорупційного законодавства України;

– освітньому процесі – під час викладання курсу Загальної та Особливої частини кримінального права та відповідних спецкурсів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення та результати дисертації висвітлено у 4 наукових публікаціях, з яких: 3 – у вітчизняних фахових виданнях, 1 – у тези доповіді на міжнародній науково-практичній конференції.

Таке представлення результатів наукової роботи повною мірою вказують, що дисертація пройшла **належну апробацію** та є самостійною науковою працею, яка має завершений характер.

Опубліковані праці повністю відображають основний зміст дисертаційної роботи та відповідають вимогам п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

Дисертаційна робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертаційній роботі ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора. Під час ретельного вивчення змісту дисертації Никифорова А.С. не виявлено академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та в наукових публікаціях здобувачки.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення *Попри наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних зауважень і суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.*

1) Автор на с. 15 дисертації вказує, що мета дослідження полягає в удосконаленні теоретичних положень кримінального права в частині використання поняття неправомірна вигода, а також удосконаленні антикорупційного законодавства та практики його застосування.

У зв'язку із цим виникає питання про співвідношення кримінального права та антикорупційного законодавства, права та закону в цілому. Запрошую дисертанта до дискусії під час захисту з цього приводу.

2) У висновках дисертації автор зазначає про те, що ним встановлено, що Загальна частина КК України окреслює базові положення застосування норм протидії корупційним правопорушенням та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Разом із тим, мною не виявлено у тексті дисертації критичного аналізу чи власного відношення до можливості затвердження угод при визнання винуватості у справах про кримінальні корупційні чи пов'язані із корупцією правопорушення.

3) Повністю придрімуючи дисертанта у його бажанні замінити використання в антикорупційному законодавстві України словосполучення «неправомірна винагорода» замість «неправомірна вигода», хочеться почути відповідь на питання – яке значення це матиме для антикорупційного законодавства, для формування політики у сфері протидії корупції в цілому?.

4) В цілому позитивно оцінюючи емпіричну базу дослідження, варто вказати на відсутність у ній результатів опитування різних фахівців у сфері антикорупційної діяльності – суддів, прокурорів, слідчих, детективів, адвокатів та активних представників громадянського суспільства на предмет оцінки отриманих результатів дослідження.

Водночас наведені вище зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним і змістовним дослідженням.

Заключний висновок. Дисертація Никифорова Андрія Сергійовича на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікованою науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Дослідження Никифорова Андрія Сергійовича на тему «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України» виконано на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, достовірністю й обґрунтованістю одержаних результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор – Никифоров Андрій Сергійович, на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
професор кафедри
поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Олексій ДРОЗД

